

Toekomst van de sociale zekerheid

9 lezingen LBC-NVK/ACV West-Vlaanderen

De toekomst van de sociale zekerheid maak je!

Marc Leemans, voorzitter ACV

Kortrijk, 17 april 2018

Vriendinnen, vrienden, geachte genodigden,

Ik sluit het hek van een boeiende reeks lezingen over de toekomst van de sociale zekerheid. Waarvoor ik graag de initiatiefnemers wil feliciteren.

Met het **opzet**. We zitten niet enkel met de neus op de dagelijkse actualiteit. Maar we richten onze neus ook op de wat verdere toekomst.

Met het **thema**. De sociale zekerheid, die ons nauw aan het hart ligt.

Met de puike **organisatie**. Maar in West-Vlaanderen weten ze al lang van wanten.

Maar ook met de **durf**. Niet enkel het gekende kransje bevriende experts, maar ook andersluidende stemmen kregen ruimte.

Maar ik weet niet of u, zelfs van bevriende experts, het volgende hebt gehoord. Ik citeer even letterlijk, als u me toelaat.

“De sociale overdrachten zijn zeer effectief in België. De armoede vóór overdrachten werd met 41 procentpunt verminderd dankzij sociale overdrachten, terwijl het gemiddelde voor de EU28 (in 2016) 33 procentpunt bedroeg”. En nog: “Het ongelijkheidverminderend effect van belastingen en overdrachten op de Gini-coëfficiënt bedraagt 23,6 procentpunt, een van de hoogste in de EU”.

Neen, ik citeerde geen syndicaal pamflet. Het is evenmin een analyse van een linkse struisvogelclub, die weigert in te zien dat ons model van sociale zekerheid zijn tijd zou hebben gehad.

Ik citeerde uit het recente landenrapport van de Europese commissie voor België. Dat is de basis voor de landenspecifieke aanbevelingen die België binnenkort op het bord krijgt. Zoveel positiefs over onze sociale zekerheid, dat hoor je zelfs nog amper van de sociaal georiënteerde wetenschappers. Als je die tegenwoordig hoort over de sociale zekerheid, dan gaat het vooral over inefficiëntie, over Mattheüseffecten allerhande, over slechte prestaties inzake armoedebestrijding.

Niks van, zegt de vermaledijde Europese commissie. Ik pagegaai nog even: “de sociale overdrachten zijn zeer effectief in België”. Tot spijt van wie het benijdt.

Betekent dit nu dat de sociale zekerheid nu vooral moet blijven wat ze is? Nee, dat zegt de Europese commissie ook niet. Daarvoor zijn er teveel zwakke plekken. En daarvoor zijn er teveel toekomstige uitdagingen, economisch, sociaal, ecologisch ook.

Bij mijn voorbereiding begon ik die wat op te lijsten.

Dan gaat het over:

- de vergrijzing, al dan niet samengaand met ontgroening;
- de migratie;
- de globalisering of net het omgekeerde: de deglobalisering, nu Trump de handelsoorlog inzet;
- de Europeanisering of –als we niet opletten– deseuropeanisering, de weg terug, wat de keuze was van de Britse kiezers;
- het oprukkende identiteitsdebat in de wereld, in Europa en bij ons. Met verdere druk op regionalisering en hoe ons model van sociale zekerheid zich moet aanpassen. Al verplicht Europa ons om het vrij verkeer tussen landen te garanderen. Er zijn dus geen afdoende garanties voor vrij verkeer tussen regio's;
- de technologische evoluties, met digitale platformen en met in het zog het oprukken van nieuwe low cost business modellen;
- de ecologische vraagstukken, waar het alle hens aan dek is om erger te voorkomen;
- de evolutie van gezinsvormen, samengaand met het tweeverdiener-model, de variatie van samenlevingsvormen, maar ook het opbreken van gezinnen, met eenoudergezinnen als zeer kwetsbare groep;
- de toenadering van statuten (tussen openbaar en privé en tussen arbeiders en bedienden) met tegelijk de opkomst van nieuwe arbeidsvormen en –statuten;

Met doorheen al die uitdagende evoluties het opduiken van nieuwe risico's met tegelijk de vraag of de sociale zekerheid ook die niet moet dekken. Het recht op opleiding, het recht op werk ook, het recht op zorg andere dan gezondheidszorgen of nog het recht op kinderopvang.

Maar op dat moment realiseerde ik mij dat ik u dan zou overvallen met een grote brok analyse. Terwijl wij allemaal natuurlijk op antwoorden zitten te wachten. Hoe beantwoorden we die uitdagingen? Ik wil het vooral daarover hebben. Zonder teveel te spreken over de directe actualiteit. Al geeft het debat daar straks wel kans toe.

Vele uitdagingen zijn hier al de revue gepasseerd. Maar het is goed ze even op een rij te zetten, omdat ze ons oordelen en handelen over de toekomst van de sociale zekerheid moeten beïnvloeden. Altijd voor ogen houdend dat de toekomst niet in de sterren staat. De toekomst maak je. De toekomst kies je.

Waarbij ik bij mijn **eerste oriëntatie** kom. **What you choose is wat you get**. Hoe dikwijls heb ik dat al niet gezegd in het pensioendebat. De pensioenen zijn betaalbaar. Verbeteringen van het pensioen zijn betaalbaar. En dat geldt ook voor andere takken van de sociale zekerheid. Ook voor takken die we er willen aanbouwen. Er is geen wetmatigheid dat maar zoveel van het BBP naar sociale zekerheid mag gaan. Het is geen wetmatigheid dat er maar zoveel van het loon

naar sociale bijdragen mag gaan. Wat je in de sociale zekerheid investeert is een maatschappelijke keuze, van de sociale partners en van de politieke overheden. En liefst in consensus. Al moeten we dan ook wel de consequenties aanvaarden. En dat wordt in het discours op links al eens vergeten. Betaalbaarheid, daar zit een werkwoord in... betalen. Daar moet je hard aan werken. Waarbij ieder ook eigen verantwoordelijkheid in de financiering aanvaardt. Je komt niet weg met de slogan dat er genoeg geld zit in belastingparadijzen en dat het volstaat dat geld terug te halen. Ten eerste omdat dat niet zal volstaan. En ten tweede omdat het wat haaks staat op ons tweepijlermodel over de financiering.

Het ACV heeft al lang een zeer duidelijke lijn: vervangingsinkomens moeten gefinancierd vanuit sociale bijdragen en zorgkosten (gezondheid en kinderbijslag) moet men als algemeen geldend grondrecht financieren vanuit algemene middelen.

Nu, voor de kinderbijslag is dat via de zesde staats hervorming terloops geregeld. Blijft federaal alleen nog de gezondheidszorg over. De rest zijn vervangingsinkomens en in ons model dus te financieren vanuit sociale bijdragen.

Neem alleen al de pensioenen. Zonder beleidsaanpassingen kosten die volgens de Vergrijzingscommissie 2,2% van het BBP méér tegen 2040. Vandaag besteden we 10,5% van het BBP aan pensioenen, in 2040 zal dat 12,8% zijn. Dat is een stijging van 0.09% of van 416 miljoen per jaar. Ter informatie : vandaag besteden Oostenrijk en Frankrijk respectievelijk reeds 13,2% en 13,8% van hun BBP aan pensioenen.

Tegelijk willen we ook betere pensioenen, voor minstens 6,1 miljard euro. Onze pensioenen zitten bij de laagste van Europa. 1 op 5 gepensioneerden leeft onder de armoededrempel. Het gemiddeld pensioen voor een werknemer bedraagt 1200 euro per maand. Bijna 50% of 600 euro onder de prijs van een rusthuis.

Maar dat betekent dat we dan ook meer inkomsten nodig hebben vanuit sociale bijdragen. Je kan dat natuurlijk ook doen door binnen het huidig systeem minder geld te steken in de gezondheidszorg. Maar minstens deels moet het toch komen door meer inkomsten vanuit sociale bijdragen. En dan spreken we zowel over hogere bijdragevoeten (zoals in onze pensioenkrant staat) als over het dichten van alle lekken in de bijdragefinanciering.

En laten we ons niet misleiden door de lokroep van de privatisering of de individuele responsabilisering. Minister Bacquellaine zegt nu dat er voor de te lage pensioenen een noodoplossing nodig is : de individuele werknemer moet het recht krijgen om zich in te kopen in de tweede pijler, door afhouding van zijn loon. We zouden dat bijna moeten toejuichen. Eigenlijk en eindelijk geeft hij zo impliciet toe dat je de pensioenen niet kan verbeteren zonder de bijdragen te verhogen. Want wat als we allemaal als gekken zelf kapitaal sparen voor een aanvullend pensioen. En we krijgen onze spaarpot op onze pensioenleeftijd dan uitgekeerd. Wat doen we er dan mee? Op souperen? Of beleggen? In wat? Opnieuw op eigen verantwoordelijkheid? Wat met de financiële geletterdheid van de doorsnee burger? Of gaan we opnieuw een blind vertrouwen tonen in ons bancaire beheerders. We zijn nu net Ten Years After. De reden waarom we een sterke sociale zekerheid hebben gebouwd is juist omdat niet

elke burger een goed inzicht kan hebben in de brede complexiteit. Dat klinkt zeker wat paternalistisch. Maar evengoed beschermend en ontfermend. In feite is een goed wettelijk pensioen een eenvoudig en zeker systeem.

Maar zoals gezegd, dat vergt dus voldoende inkomen en het dichten van bressen in de financiering.

Ik vermeld dat laatste ook nog even apart als **tweede grote uitdaging**. Onze sociale zekerheid wordt almaar zwaarder bedreigd door **de bressen in de financiering**. Er zijn natuurlijk terugverdieneffecten. Lagere bijdragen zullen zeker leiden tot wat jobcreatie. Al overdrijft het Planbureau wel met zijn berekening daarvan. Het houdt redelijk correct rekening met de extra inkomsten van de extra job creatie. Maar het ziet bewust over het hoofd dat die extra werkenden ook sociale rechten opbouwen en dus ook extra uitgaven.

Het probleem zit vooral elders. Onze sociale zekerheid krijgt geen extra geld voor alle gaten die de opeenvolgende regeringen hebben geslagen, via alternatieve statuten en loonvoordelen, zonder normale bijdragen. En door de politieke onwil om alle patronale spitstechnologie voor loonoptimalisatie tegen te gaan. Waarbij het onder deze regering werkelijk de spuigaten uitloopt.

Recent was er de heisa rond de zeer lage sociale bijdragen van profvoetballers met vaak torenhoge lonen. Het is maar één van de vele koekoekseieren die politici en lobbygroepen in de sociale zekerheid hebben gedropt. Zo heb je nog vele voorkeurregelingen voor specifieke groepen en bedrijven. Niet dat ik sport onbelangrijk vindt. Maar als de Minister van Sport dat belangrijk vindt, dan moet hij de rekening betalen en niet de sociale zekerheid, want die sociale zekerheid is van ons.

Maar het gaat over zoveel meer.

Over de hele waslijst van alternatieve loonvoordelen, met als recentste voorbeeld het nieuwe kader voor de winstpremies, met slechts 13,07% sociale bijdragen.

Over alle aparte arbeidsstatuten met afwijkende bijdragen. Klassiek is de studentenarbeid, met zeer lage bijdragen, maar die daardoor jongere werklozen uit de markt prijzen.

Over alle ontwijking via verzelfstandiging en vervennootschappelijking.

Maar van deze regering kregen we nu ook de flexijobs, met slechts 25% bijdragen en zonder belastingen. En er komt nog erger aan: de 6000 euro bijkussen, puur netto, zonder enige belasting of enige sociale bijdrage.

Al is veel meer aan de hand. Omdat met deze regering ook het hek helemaal van de dam is om brutolonen om te zetten in alternatieve loonvoordelen. En op die basis organiseert zich nu een hele industrie van zgn. cafetariaplannen. Met het oog op maximale optimalisatie. En die krijgen

nu van de regering nieuwe speeltjes toegeworpen: eigen woning op de zaak zetten, huispersoneel laten betalen door de firma, cash for cars of de al even erge variant van het mobiliteitsbudget met een beetje duurzame mobiliteit om de schijn te redden... Een deel bedrijven begint intensief met loon te vervangen door auteursrechten. Dat is voorlopig alleen fiscaal een aderslating, maar bij het Grondwettelijk Hof loopt een procedure om het ook parafiscaal interessant te maken. En enige tijd geleden hebben we via de krant zelfs vernomen dat de RSZ perfect toelaat dat je jouw pensioensparen kan laten terugbetalen door de werkgever, met slechts 8,66% sociale bijdrage daarop.

In elk van die dossiers moet ik vaststellen dat noch de overheid, noch de werkgevers enige verantwoordelijkheid willen nemen voor een correcte financiering van de sociale zekerheid. Dat is hun zorg niet. Dat tegengaan vereist een hele reeks antwoorden. We hebben die klaar staan. Maar het vergt ook een strategie om die antwoorden ook effectief op te dringen. Met tegelijk ook veel overtuigingswerk naar werknemers, die zelf ook verleid worden door die alternatieve loonvoordelen en statuten.

Dat laatste is een bruggetje naar een **derde oriëntatie**: het beleid schiet er soms naast. En soms zelfs opzettelijk. We moeten de **weeffout wegwerken in ons bijdragestelsel naar middellage inkomens**.

Werkgevers vergoelijken de loonoptimalisatie altijd door te verwijzen naar de hoge belasting- en bijdragedruk op de hogere lonen, ook omdat geen cap wordt gezet op de sociale bijdragen voor hogere lonen, maar wel berekeningsplafonds voor de uitkeringen.

Dat dit prietpraat is, wordt bewezen door de tax shift. Het faciale patronale tarief gaat van 33 naar 25%, maar nog nooit is zoveel druk gezet op optimalisatie. Wie wel recht van spreken heeft zijn vandaag de middellage inkomens. Ik benadruk dit in dit West-Vlaams gezelschap omdat het ons het voorbije jaar is gesignaleerd vanuit de collega's die onderhandelen in de textiel. Van elke 100 euro brutoloonsverhoging die ze daar bekwamen, ging drie kwart of meer op aan belastingen en bijdragen. Dat heeft in belangrijke mate te maken met de werkbonus voor de lagere lonen. Hoe meer loonsverhoging, hoe minder werkbonus. Met de versterking, volgend jaar, van de fiscale werkbonus, dreigt zelfs 80% van een mogelijke loonsverhoging te worden afgeroomd. De hoogste marginale belastingdruk zit bij wijze van spreken niet bij de kaderleden, maar bij de middellage inkomens. En dat kan enkel opgelost worden door de werkbonus trager af te bouwen. Daar kan zelfs N-VA niet tegen zijn, want dat stond in hun verkiezingsprogramma. Alleen hebben ze ook die verkiezingsbelofte verbroken.

Dat brengt me naadloos bij een **vierde oriëntatie**: laten we niet in de val trappen van de inkomensselectiviteit voor uitkeringen. Op rechts is die keuze vaak duidelijk: de sociale zekerheid moet vooral bezig zijn met armoedebestrijding. De rest moet men overlaten aan de markt, via private verzekeringen. Wat me verontrust is dat men op links, en soms ook in

syndicale middens, vaak in die val trapt. Ik herinner aan het debat over de kinderbijslag. Waarom geven we nog kinderbijslag aan iemand met een hoog inkomen, in het besef dat er zoveel kinderarmoede is? Wel, laat ons geen schaamtegevoel aanpraten. Er is niks mis met sociale uitkeringen voor de beterverdieners. Meer nog, het zou pas misgaan als men die niet gunt aan de beterverdieners. Om een paar redenen...

Eén, om de reden die al aangaf: het probleem van inkomensvallen. Ik had het zonet enkel over de inkomengebonden werkbonus. Alleen die al leidt tot een belastingdruk. Maar wat als dan ook de kinderbijslag geheel of gedeeltelijk zou wegvallen? Of je uitkering bij tijdelijke werkloosheid? Of je terugbetaling van gezondheidszorg? Je moet dan goed zot zijn om nog een loonsverhoging te vragen of de welvaartsvastheid van je uitkering.

Twee, omdat –hoe je het draait of keert– inkomensgebonden sociale voordelen sowieso een subsidie zijn voor fiscale of parafiscale fraude. Het is altijd delicaat te benoemen bij wie dat soort subsidies dan eerst en meest terecht komt. Maar ik neem aan dat we het er over eens zijn dat dit doorgaans niet de werknemers zijn.

En drie, omwille van een politieke wetmatigheid: systems for the poor, become poor systems. Als men de sociale zekerheid beperkt tot iets voor de armen, waarom zouden de beterverdieners zich dan nog bekommeren om een goeie sociale zekerheid. Het volstaat gewoon te luisteren naar al die topmanagers die werden ontslagen uit het ziekenhuis na een zware operatie en die van de weeromstuit de beste verdedigers worden van ons stelsel van betaalbare gezondheidszorg.

Ik behamer dit alles omdat de verhalen over Mattheüseffecten in de sociale zekerheid ook wat overroepen zijn. Omdat de wetenschappelijke wereld vaak alleen kijkt naar de uitgaven van de sociale zekerheid. Terwijl je voor de inschatting van het herverdelingskarakter ook altijd naar de financiering moet kijken. Bij ons zijn de sociale bijdragen proportioneel. Hoe hoger het loon, hoe hoger de bijdragen. En de belastingen blijven, ondanks alle pogingen die onderuit te halen en ondanks alle lekken, nog altijd progressief. Voor een eerlijke inschatting moet je niet enkel naar de uitgaven kijken, maar ook naar de verschillen in bijdragen en belastingen. Als je dat niet doet, krijg je een totaal verkeerd beeld. Neem opnieuw het kindergeld. In een arm gezin is er vaak maar kindergeld tot 18 jaar, want dat kind studeert niet verder. In een rijk gezin is er kindergeld tot bijvoorbeeld 24 jaar, dus 1/3 langer. Maar intussen heeft dat rijk gezin misschien wel dubbel zoveel bijdragen betaald. Kom me dus niet zeggen dat er geen herverdeling was. Om maar te zeggen: we gaan ons als vakbonden niet laten opsluiten in een verhaal van een sociale zekerheid voor de sukkelaars alleen. Reden waarom we bij elke ronde welvaartsvastheid altijd pogen óók de berekeningplafonds voor de beterverdieners op te trekken. En dat gaan we blijven doen, zonder enige schaamte. Al ontsnappen we niet aan het keuzeprobleem. Heel concreet bij elke tweejaarlijkse ronde voor de welvaartsvastheid: hoeveel voor de minima,

hoeveel voor de plafonds, en hoeveel voor andere sociale uitkeringen? En daarbij lijkt het ons logisch dat we in het evenwicht tussen solidariteit en verzekering, wat meer gewicht geven aan de prioriteit voor de zwaksten. Omdat het een schandevlek is in onze sociale zekerheid (en nog het meest voor de regering die het zwart op wit inschreef in het regeerakkoord) dat we de meeste minima nog niet hebben kunnen optillen tot boven de Europese armoedenorm.

Oriëntatie vijf gaat over een ander evenwicht: dat tussen **individualisering en solidariteit**. Al jaren is het in bepaalde middens bon ton te beweren dat het in de sociale zekerheid moet gedaan zijn met de koppeling van uitkeringen aan de gezinstoestand. En dat in één beweging ook de zogenaamde afgeleide rechten moeten sneuvelen. Dat gaat dan vooral over de pensioenen, met het overlevingspensioen, het gezinspensioen en het echtscheidingspensioen als afgeleide rechten, zonder navenante bijdragen. Met als hardnekkigste voorstanders van dergelijke individualisering een deel van de vrouwenbeweging. Omdat afgeleide rechten de vrouw alleen maar aan de haard zouden houden, zonder opbouw eigen rechten, en dus met afhankelijkheid van de man tot gevolg. Het ACV is daar altijd wat terughoudender in geweest. Niet zozeer omwille van het principe. Het is goed dat vrouwen eigen rechten opbouwen. Maar omdat de werkelijkheid hardnekkiger is dan het ideaal. En dat dit vooral geldt voor kwetsbare vrouwen. Reden waarom we ook de afbouw van het overlevingspensioen beneden de 55 jaar voor het Grondwettelijk Hof hebben gecontesteerd. En dat ook hebben gewonnen, althans voor vrouwen die zwak staan op de arbeidsmarkt. Voor hen blijft het recht op overlevingspensioen vanaf 45 jaar voorlopig bestaan. Inmiddels stel ik vast dat de vrouwenbeweging ook met meer nuance spreekt. Ook voorstanders van de afschaffing van het overlevingspensioen voor thuiswerkende partners, stellen nu vast dat de vrouwen het eerste slachtoffer zijn van de afschaffing ervan beneden de 45 jaar. Wat ons niet moet beletten toch verder op te schieten in de individualisering, maar op weloverwogen wijze en met zeer veel overgangsmaatregelen, omdat de samenleving hardnekkiger is dan de ideologische wensdromen. En waarbij we ook altijd een tweede spoor moeten bewandelen: als we uitkeringen blijven koppelen aan de gezinssituatie, wat vanuit solidariteitsoogpunt wenselijk blijft, zeker voor langdurig uitkeringsgerechtigden, dan moeten we wel een oplossing vinden voor de nieuwe samenlevingsvormen.

Neem het voorbeeld van de revival van de commune. Tegenwoordig heet dat co-housing. In hoeverre is dat echt met kostendeling of niet? Het wordt tijd dat de administratieve praktijk van OCMW's en RVA ook wat begint rekening te houden met die nieuwe samenlevingsvormen, zonder echt gemeenschappelijk huishouden. Een recent arrest van het Hof van Cassatie helpt ons daarbij.

Mijn **zesde oriëntatie** is dat de **modernisering van de sociale zekerheid**, ook zal nodig zijn om de nieuwe golf van technologische en economische ontwikkelingen te beantwoorden.

We moeten niet slaafs de dystopie volgen dat het binnenkort is gedaan met het werknemerscontract voor onbepaalde duur. Dat zal, zeker in België, nog lang te norm blijven. Maar we kunnen niet omheen de vaststelling dat het aandeel zelfstandige arbeid oprukt. En dat het daarbij vaak ook gaat om erg afhankelijke zelfstandigen. En dat we tussen werknemers en zelfstandigen steeds meer hybride, erg kwetsbare arbeidsvormen zien ontstaan, van mensen die tussen wal en schip vallen.

We kunnen natuurlijk hopen dat we dat allemaal netjes gaan oplossen door die schijnzelfstandigen te gaan benoemen en ze te laten herkwalficeren als werknemer, onderworpen aan de gewone sociale zekerheid. Dat zal voor een aantal van hen nog lukken ook. Voor de Deliveroo-riders zijn we goed op weg. Maar voor velen van hen ook niet. En dus moeten we bekijken hoe we de sociale bescherming verbreden. Dat had de Europese commissie zich ook voorgenomen. Maar wat ze uiteindelijk opdiste in het kader van het fairness package van maart 2018 –als eerste concretisering van de European Pillar of social rights van november 2017- is maar een mager beestje: louter een aanbeveling. Terwijl we met het EVV een richtlijn vroegen. En zelfs die aanbeveling stoot al op weerstand vanuit een aantal Lidstaten.

Met vandaag nog de meeste weerstand vanuit de Belgische regering, stel ik vast. Iemand die in totale afhankelijkheid werkt voor een digitaal platform wordt, als hij niet meer verdient dan 6.000 euro per jaar, totaal uitgesloten van elke sociale bescherming. Volgens ons geheel in strijd met het Europese recht. Het is een van de belangrijke slagvelden voor de komende maanden, ook juridisch. Al is het ook een uitdagend debat voor ons als vakbeweging, en dat we willen beslechten richting ons Congres van oktober 2019: hoe zien wij onze rol naar die werkenden die geen werknemers zijn, maar die je ook nauwelijks zelfstandige kunt noemen.

Laat me toe te eindigen met een **zevende oriëntatie: respect** afdwingen voor mensen in miserie. De afbraak van de sociale zekerheid begint met het afbreken van mensen die niet zijn gezegend door het leven. Het begon met de werklozen: je hebt je werkloosheid zelf gezocht. Het vervolgde naar de armen: armoede, die heb je zelf gezocht. Vandaag gaat het ook om de zieken en invaliden: die moet je sanctioneren, of laten ontslaan wegens medische overmacht. Van de 16.000 langdurig zieken die in kader van re-integratie reeds werden opgeroepen werden er meer dan 13.000 ontslagen omwille van medische overmacht. Cheap and dirty.

In Nederland is het vandaag al normaal dat gepensioneerden en gehandicapten iets terugdoen voor de samenleving in ruil voor hun uitkering. Dat verzin ik niet, dat staat zo in de memorie van toelichting voor hun zgn. Participatiewet. Het is allemaal deel van het rechtse narratief. Dat leidt tot voorstellen voor een zgn. gemeenschapsdienst: werken voor je uitkering. Dat leidt tot parlementaire uitspattingen als dat werklozen wel aan het werk zullen gaan als ze hun rekeningen niet meer kunnen betalen. Met als omfloerste geciviliseerde variant dat je vooral de hardwerkende Vlaming moet ondersteunen. Om maar te zeggen hoe belangrijk het is ons

eigen narratief te ontwikkelen. Dat is er een van respect. Van dubbel respect. Zowel voor mensen die de kans krijgen dag na dag het beste van zichzelf te geven. En die zich mogen verenigen in een vakbond om hun belangen collectief te behartigen en rechten te verdedigen. In solidariteit. Als voor de mensen die door tegenslag niet die kans krijgen. En die zich gesteund mogen weten door die zelfde vakbond. Vanuit diezelfde solidariteit. Omdat niemand vrij is van tegenslag of ramspoed. Omdat niet iedereen een foutloos recht parcours kan lopen. Omdat niet iedereen in gelijke vorm aan de start komt. Omdat de vertrekstreep niet voor iedereen gelijk ligt. Omdat de eindmeet niet voor iedereen gelijk ligt. Omdat de hindernissen niet voor iedereen dezelfde zijn.

Dat hangt natuurlijk in overgrote mate samen met ons mensbeeld.

En met onze maatschappijvisie.

We kiezen voor een sociale bescherming die ons behoedt voor tegenslag.

Die sociale bescherming is maakbaar.

Dat vergt een aantal keuzes inzake financiering en inzake het aanspreken van de juiste schouders.

Die sociale bescherming is betaalbaar.

We kiezen dus voor een inclusieve samenleving.

Die sociale bescherming is daarvoor van onschatbare waarde.

Ik dank u.

Sociale zekerheid : Sociaal? Zeker?

(on)Betaalbaar

Vangnet

Hangmat

Bijstand

Verzekering

(her)Verdelend

brede/smalle** basis**

met **responsabiliserende aanvulling**

Matheus-effect

Lucas-optie

ra ra ra ...

“de sociale overdrachten zijn zeer effectief in België. De armoede vóór overdrachten werd met 41 procentpunt verminderd dankzij sociale overdrachten, terwijl het gemiddelde voor de EU28 (in 2016) 33 procentpunt bedroeg”

en nog ra ra ra ...

“Het ongelijkheidsverminderend effect van belastingen en overdrachten op de GINI-coëfficiënt bedraagt 23,6 procentpunt, een van de hoogste in de EU”

Citaten uit het recentste Landenrapport van de Europese Commissie ...

... waarvoor onze dank

Toch enkele vragen ... van onze kant

Moet de SZ blijven wat ze is?

Zijn er geen zwakke plekken?

Zijn er nieuwe uitdagingen?

Aan uitdagingen geen gebrek

- Vergrijzing en ontgroening
- Migratie
- (de)globalisering
- (des)Europeanisering
- Technologische evoluties
- Ecologische vraagstukken
- Evolutie van gezinsvormen
- Toenadering van statuten
- Nieuwe risico(s : opleiding, zorg, kinderopvang, ...

Oriëntatie EEN :

What you choose is what you get

SZ = maatschappelijke keuze

Van sociale partners en van politiek

Kiezen is verliezen, kiezen heeft gevolgen

Betaalbaarheid bevat een werkwoord

Tweepijlermodel : bijdragen en belastingen

Oriëntatie EEN : **What you choose is what you get**

Pensioen :

Vergrijzingscommissie : 2,2% méérkost in 2040

We willen ook betere pensioenen

Meer geld voor pensioen en minder voor zorg?

Meer inkomsten vanuit sociale bijdragen?

Oriëntatie TWEE: Fair p(l)ay and contribution

Meer inkomsten vanuit sociale bijdragen?

Bressen dichten in financiering

Terugverdieneffecten?

Veel (politieke) koekoekseieren zonder normale bijdragen

Oriëntatie DRIE: Aiming wrong and miss-shooting

Profvoetballers

Winstpremies

Vervennootschappelijking

Verzelfstandiging

Loonoptimalisatie

Weeffout voor middellage inkomens

Oriëntatie VIER: Systems for the poor become poor systems

Inkomensselectiviteit?

- * inkomensvallen
- * subsidie voor (para)fiscale fraude
- * systems for the poor become poor systems

En wat met financiering?

- * betere minima
- * hogere plafonds

Oriëntatie VIJF:

Do it yourself or doing it together?

Individualisering versus solidariteit

Koppelen aan gezinstoestand?

Gedaan met afgeleide rechten?

Overgangsmaatregelen?

Quid nieuwe samenlevingsvormen?

Oriëntatie ZES: All mod cons *

Utopie versus dystopie

Afhankelijke “zelfstandige” arbeid rukt op

Steeds meer hybride statuten

EU Pillar of social rights : een aanbeveling

Platformklussen voor beginners : € 6000 netto

** All modern conveniences*

Oriëntatie ZEVEN: R.E.S.P.E.C.T.

SZ = zorg dragen voor mekaar

Voor mensen met minder talenten, met minder zegeningen, met minder chance, met minder goede komaf, met minder middelen, met minder lotto-geluk, ...

Voor wat hoort wat : Participatiewet in NL

Oriëntatie ZEVEN: R.E.S.P.E.C.T.

Voorwaarden bijstand in Participatiewet

- U heeft recht op bijstand als u voldoet aan de volgende voorwaarden:
- U woont rechtmatig in Nederland en bent 18 jaar of ouder.
- U heeft niet genoeg inkomen of eigen vermogen om in uw levensonderhoud te voorzien. Woont u samen met uw echtgenoot of voert u een gezamenlijke huishouding met iemand? Dan telt het inkomen en het eigen vermogen van deze persoon mee.
- U kunt geen beroep doen op een andere uitkering.
- U zit niet in de gevangenis of een huis van bewaring.
- U doet mee aan activiteiten die uw gemeente u aanbiedt om werk te vinden.
- U heeft [basiskennis van de Nederlandse taal](#). Of doet moeite om de Nederlandse taal beter te leren beheersen.

KORTOM

We hebben de SZ die we kiezen

De SZ is een politieke keuze

De SZ is maakbaar

We hebben de SZ die we verdienen

We hebben de SZ die we willen betalen

De SZ is betaalbaar

De SZ is een maatschappelijke keuze

De SZ reflecteert de keuze voor een samen-leving

De SZ is onschatbaar